

MÜZİK

Ulyi Cemal Erkin ustüne

6-Yeni Ortam - 34

Hayati ASILYAZICI

Türk bestecileri arasında 4 Büyük-ler diye tanınan Cemal Reşit Rey, Ahmet Adnan Saygun, Necil Kâzım Akses ve Ulyi Cemal Erkin'in benzer yanlarından çok bir dönemin, bir kuşağın önemli sanatçıları oluşlarıdır.

Aynı kısıktan olmaları bir yana batı müziği diye tanımladığımız çok sesli müziğin yurdumuzda yayılmasında, tutulmasında ve başarıya ulaşmasında katkuları büyüktür.

Bu yazımızda, geçen hafta ölen ünlü bestecilerimizden Ulyi Cemal Erkin üstünde durmak istiyoruz. Özellikle bestelerinin bütün halinde okullara sunulmasında fayda bulduğumuzdan, kısa bir de hayat hikâyesini eklemeyi uygun bulduk.

Erkin, 1906 yılında 14 mart günü doğmuş. İlk müzik derslerini annesinden almaya başlamış. Annesinden piyano çalmayı öğrendikten sonra bir piyano öğretmeni ile piyano çalışmalarını geliştirmiş. Galatasaray lisesini bitirdikten sonra 1925 yılında Maarif Vekâletinin açtığı sınavı kazanarak devlet hesabına Paris'e gönderilmiştir.

İkinci Paris Konservatuarında sonra Ecole Normale de Musique'de müzik çalışmaları yaptı. Daha sonra, Nadya Boulanger'den kompozisyon dersleri al-

mıştır. Nadya Boulanger ki, İdil Biret'le de yetiştirecek, geçerek Biret'in üstün yetenekli yorumcu oluşunda asıl katkısını olan bir hoca olacaktır. Piyanist İdil Biret'ne kompozisyon yazması için gerekli onayı vermeyecektir.

Yurda dönüşüyle aynı yıl yani 1930'da Ankara Musiki Muallim Mektebi'ne hoca olarak atanması başarısının başlangıcı olarak kabul edilebilir. Aynı okulun öğretmenlerinden Ferhunde Remzi ile evlendi. Atatürk'ün başlattığı müzik çalışmalarını olumlu meyvalar veriyordu. Kurulan Konservatuara hoca olarak atanıyor, hemen ardından kendi eserlerinden oluşan bestelerle Riyaset-i Cumhuriyet Filarmonik Orkestrası'nı yönetiyor ve özellikle Piyano Konçertosu ile Köçekçe Süiti ilgi görüyordu.

1949'da Devlet Konservatuarı müdürü oldu ve daha sonra aynı Konservatuarda hocalığını sürdürdü. Son görevi Devlet Konservatuarında hocalıktı. (*)

BELİTBASLI ESERLERİ

İki Dans, Ninni, Emprovizyon ve Zeybek Türküsü (1929 - 1932), Beş Damla (1931), Konçertino (1932) piyano ve orkestra için beşelediği bir eserdir. Yaylı besteliden oluşma, büyük orkestra için

yazdığı ve başarı sağladığı ilk önemli eseridir.

Bayram (1934). Arp ve yaylı beşli- den oluşan büyük orkestra için tek bölümlük bir eser. Yurt içinden başka yurt dışında da çalınmıştır.

Yaylı Dörtlü (1935). İki keman, viyola ve viyolonsel için yazılmış dört bölümlü bir beste. İlginçtir. Yurt içinde ve yurt dışında sık sık çalınan bir eserdir. Özellikle Prag Radyosunda «Czechoslowensko Quartet» tarafından çalınmış, bu çalınış radyoda plâga alınmış ve sonradan Supraphon için yeniden plâk yapıp piyasaya çıkarılmıştır.

Yedi Türkü. Çok seslendirilmiş halk ezgilerinden yaptığı türküler daha çok bassolar içindir.

İki Sesli Türküler. İki sesli koro için Paul Hindemith'in önerisiyle türkülerimizin armonilemelerini yapanlardır. Daha sonra bu soy çalışmalar hemen bütün bestecilerimiz tarafından uygulandığı görülmüştür.

Çocuklar İçin. Yedi kolay parça (1937).

Duyuşlar (1937). Küçükler ve büyükler için on bir piyano parçası bulunmaktadır bu dizide.

Karagöz için sahne müziği.

Piyano Konçertosu (1942). Bu konçertoyu eş piyanist Ferhunde Erkin'e sunmuştur. Büyük orkestra için yazılmış başarılı bir konçertodur. 1942'de yazılan eser, Cumhuriyet Halk Partisi'nin sanat ödülünü kazanmıştı. Önce Ankara'da daha sonra Berlin'de çalındı. İki konsere de solocu olarak Ferhunde Erkin katıldı. 1951'de İngiltere'de seslendirildi. Aynı yıl Viyana'da partiyonu basıldı.

Köçekçeler (1943). Büyük orkestra için dans rapsodisi. Viyana'da partiyonu basıldı ve eser kısa zamanda ünlendi. Yurt içinde, yurt dışında büyük ilgi gören eserin başarılı bir orkestralanışı vardır.

Yedi Türkü (1945). Bu türkülerin çok seslendirilişi karışık koro içindir.

1. Senfoni (1946). Büyük orkestra için dört bölümlük başarılı bir eserdir. Önce kendi yönetiminde Ankara'da çalınan eser, daha sonra 1947'de Prag Bahar Şenliğinde Çek Filarmonisince çalındı. Bu konser Prag Radyosunca da yayınıandı. 1964'de Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası yurdumuzda Prof. Lessing yönetiminde çaldı ve geniş bir ilgi gördü.

Piyano Sonatı (1946). İlk kez 1943'de Ferhunde Erkin tarafından Ankara'da çalındı ve daha sonra Devlet Konservatuarınca partiyonları çoğaltıldı.

Keman Konçertosu (1947). Büyük orkestra eseridir. Üç bölümlüdür. 1948'de bestecisinin yönetiminde Riyaset-i Cumhuriyet Orkestrası eşliğinde Licco Amar tarafından başarı ile çalındı. Daha sonra 9 ve 13 ocak 1962'de S. na Kan tarafından yorumlanan keman konçertosu, başarılı bir eserdir ve S. na çok iyi seslendirilmiştir.

Bestecinin bu Keman Konçertosu 1963'de Moskova'da Prof. Niyazi'nin yönetiminde çalındı ve plâga alındı. Yurt dışında plâk ilgi gördü. Gerek orkestranın çalışı, gerek yönetilişi ve konçertonun yorumu üstün bir seviyeye ulaşıldı. Plâk Sovyetler Birliği'nde çok sayıda basıldığı için geniş bir dinleyici kitlesine ulaştı.

2. Senfoni (1948 - 1951). Büyük orkestra için üç bölümlük bir eserdir. İlk kez Bavjera Radyosunda yayınlandı. Münih Filarmoni Orkestrası Karl Oehring yönetiminde çalındı. İlgi gördü. Eser, 1962'de Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'na çalındı. Orkestrayı Henry Swoboda yönetti, 1962 nisanda Sovyetler Birliği'nin ünlü şeflerinden Azerbaycanlı orkestra şefi Prof. Niyazi'nin yönetiminde Moskova'daki «Sinema» Orkestrası tarafından çalındı ve plâga alındı. Prof. Niyazi'nin Türk bestecilerinin eserlerini sık sık çaldırması ve ikinci kez Ulyi Cemal Erkin'in plâğını yapması, Sovyetler Birliği'nde de geniş ilgi görmüş ve 2. Senfoni çok beğenilmiştir. Prof. Niyazi, ayrıca Adnan Saygun, Necil Kâzım Akses'in eserlerini plâk yapmıştır. Sovyetler Birliği'nden başka Londra'da da satışa çıkarılan eserler büyük ilgi görmüştür.

Sinfonietta (1951). Yaylı besteliden oluşan yaylı orkestra için yazılmıştır. Yapı ve Kredi Bankası için Türkü'lerin çok seslendirilmesi (armonilemeleri) 1963. İki Prelüd (1965) piyano için bestelenmiştir.

Keloğlan (1950). Bale için yazılmıştır.

Türk bestecileri arasında Ulyi Cemal Erkin'in önemli bir yeri vardı. Toplumdan gelen, bize müzik formları getiren değerli besteci Erkin, klasik müzik kurallarını Türk müziğine iyi uygulayan sanatçılardan idi.

(*) Batı Tekniğiyle Yazan 60 Türk Bağdar - Gültekin Oransay - Ankara Küğ Yayını 1965.